

Mešlar Francek in njegov brat Peterček.

Fr. Pravda — Jožef Gruden.

XXII.

gostilnici na Konjskem trgu, kjer so se bili ustavili Kono-paskovi na poti v Toplice, pa matere ni bilo. Pustila sta dečka tam voziček in psa, da ga straži, pa sta šla z Beneševu vred h gospodu profesorju Korenu.

Prijazno ju je sprejel gospod profesor in dejal, naj počakata, da ju popelje k materi. Nič jima ni povedal, kje da je bila mati, a preden se je profesor opravil, sta dečka sedla in šepetala z Beneševu.

Korakali so potem v profesorjevi družbi po Starem mestu in čez most na Malo stran. Ustavil se je profesor pred veliko hišo in pozvonil. Odprla so se vrata, stopili so v vežo, in zapah je zopet zaskočil, ne da bi bili koga opazili.

Profesor je takoj pri vratih potrkal na duri z okencem. Nekdo je znotraj odgovoril: »Naprej!« in oni so šli drug za drugim v lepo sobo.

In koga so videli pred sabo?

Nikogar drugega, kakor Konopaskovo mater.

Dobra dečka sta ji padla okrog vratu, pa so se poljubljali in zopet poljubljali.

Ozrla sta se dečka po sobi in sta videla, kje sta. Mati je bila tu sama. Povsod je bil videti red in pa snažnost. Na sredi sobe je stala velika miza. K oknu pa je bila postavljena še ena mizica. Ena velika in dve manjši postelji sta se naslanjali na zid. Omare in skrinje so bile pa na drugi strani. Stoli so polnili prazna mesta med pohištvo. Okrajek za krožnike in sklede se je vzpenjal nad vrati, ki so držala v kuhinjo. Po stenah so visele svete podobe in nad njimi je zavzemal prvo mesto Jezus Kristus na križu. Posodica z blagoslovljeno vodo je spominjala prihajajoče in odhajajoče, da bi se pokropili z blagoslovljeno vodo. Celu cvetic na oknu ni manjkalo. Bilo je tu vse, kar je malo gospodarstvo ali krasilo ali mu bilo potreba.

Konopaskova mati se je obnašala kakor bi bila doma. Nagovarjala je dečka, naj pogledata v omare in skrinje, pa jima je razkazovala obleko, perilo, žlice, vilice in nože ter razno drugo opravo. Francek je prišel na knjige in po napisih je spoznal, da si je tolikrat želel imeti takih. Ali ko jima je mati odprla kuhinjo in shrambo in je ravnala z maslom in s soljo, z moko in kašo, z drvni in s premogom kakor s svojim lastnim blagom, nista mogla dečka dalje prikrivati svojega začudenja, pa sta vzkliknila: »I, kdo pa biva vendar tukaj?«

»I no, jaz, zlata moja otroka, pa vidva bosta tudi.«

Peterček je debelo gledal, da bi bil kmalu pustil oči. Njemu se je še zmeraj zdelo, da je mati v oni tuji hiši na samokolnici, in kar v glavo mu ni šlo, kaj se je zgodilo ž njo.

Tudi Francek je stal ves osupel in šele čez en čas bi bil mogel odgovoriti na vprašanje, kdo jim je vse to dal, kaj je mati in kaj bosta onadva.

Bila pa je mati tako ginjena, da ni mogla govoriti. A mesto odgovora se je začela zahvaljevati svojim dobrotnikom in želela, naj bi jim povrnil Bog.

Prevzel je besedo gospod doktor Koren in dečkoma vse pojasnil. Rekel je: »Zdaj ste v hiši dobrega gospoda, s katerim ste govorili pred cerkvijo sv. Vida, ko ste bili na potu v Toplice. Pravijo mu Zeman. Povedali ste mu bili, da sem vaš znanec, pa me je izpraševal po vas. Všeč mu je bilo, da sta vidva za mater skrbela tako lepo, in hvalil je mater, ker je vaju tako dobro vzgojila. Pa je premišljal, kaj bi mogel za vas storiti. Zgodilo se je pa, da mu je umrl vratar. Prihranil je materi njegovo službo. Morda jo bode lahko opravljala. Vidva ji morata pa pomagati. Kadar bo kdo pozvonil, primita za to držalo, potegnita, in vrata se bodo odprla. Zmeraj mora biti eden doma. Za to imate tukaj stanovanje. In domači gospod vam bo tudi živeža dajal, da mu boste pospravljali gori po sobah. Reči, ki jih vidite tukaj, so vam darovali usmiljeni dobrotniki. Mnogo je bilo že prej tu, in sicer gospodovega, nekaj sem pa jaz pridal, nekaj pa izprosil za vas pri dobrih ljudeh.«

Francek se je gospodu doktorju najtopleje zahvalil. Peterček mu je pa iz hvaležnosti obrisal s čepico čevelj, ko je videl, da si ga je bil nekoliko z blatom oškropil.

Doktor je dečkoma povedal, da sta imela še enega prijatelja, za katerega pa on še ni vedel, in je v resnici dvomil, da bi ga utegnila uganiti.

Dejal je: »Prišlo je pisanje iz Toplic. Gospa Kohanovska je pisala. Pravi, da vama mora poplačati vajino ljubezen do matere. Baje ve, kako sta ji stregla in jo čuvala. Menila je vzeti Francka k sebi. Ker pa ni maral, je bila užaljena in vaju pustila, da sta odšla. Ali premislila si je to in uvidela, da je Francek prav ravnal. Ni zapustil bolne in po boleznih oslabele matere ter pokazal plemenito srce in silno voljo. Hoče vama pa drugače pomagati. Bogata je dovolj. Dobivala bosta od nje po 100 goldinarjev na leto, da se bosta lahko izšolala in kaj dobrega naučila. Jaz pa moram na vaju paziti in dvigati za vaju denar. Povedala sta ji nemara za me, in zato mi je vaju priporočila. Kadar si bosta znala vsakdanji kruh služiti sama, preide pa njena podpora na vajino mater. Prepričan sem, da bosta nam vsem delala veselje.«

Francek je mislil, da si vsakdanji kruh že zdaj umeta služiti z metlarstvom, in da pripade torej njena podpora lahko precej materi.

Ali doktor mu je pripomnil: »Dragi moj, ničesar se še nista izučila; oba bosta hodila v šolo, pa se bo pokazalo, kaj bo iz vaju.«

In šli so vsi gori h gospodu Zemanu, da bi se mu mlada Konopaska predstavila.

Čislani gospod jima je prijazno podal roko in ju je opomnil, naj se lepo vedeta. Govoril je tako ganljivo o četrti božji zapovedi, razlagajoč jima besede: »Da boš dolgo živel in ti bo dobro na zemlji,« da je jokalo malo in veliko.

Že so odhajali, ko se je Francek spomnil Beneševe. Pa je skočil brž

po njo v vežo, kjer je bila ostala na klopi. Spremil jo je in povedal materi, kako lepo je ravnala ž njima.

Mati ji je padla okrog vratu in jo poljubovala. Gospoda sta ji pa nasvetovala, naj bi jima prinašala blago, da ga bosta od nje kupovala.

Vesela je bila žena, da ji ne bo več treba sedevati na trgu. Ni bila nadležna in zvijačna kakor Klepetavka in druge ženske, ki jo odrivajo, ko lokavo vabijo kupce. Da bi ji ne trebalo hoditi v gostilnico, se je Konopaskova mati namenila dati ji prenočišče, kadarkoli bo v Pragi, in da bo tudi svoje reči pri njih puščala. Gospoda sta bila zadovoljna, da sta storila dobro delo, drugi so bili pa veseli, da jih je taka sreča doletela.

Zgoraj je potem obedoval gospod Zeman z gospodom doktorjem vred, spodaj pa je obedovala Konopaskovka skupaj s sinovoma in prijateljico Beneševo.

Popoldne sta pa odkorakala dečka po voz in po psa. Toliko da ni pes od samega veselja matere podrl.

Potem je pa pisal Francek pismo na strica-vojaka in na gospodarja Nevažila. O vsem jima je na dolgo in široko poročal. Zahvaljeval ju je za vse, kar sta mu bila dobrega izkazala. In povabil ju je, naj vsako leto romata k sv. Janezu Nepomuku in se pri njih oglasita.

Tudi gospodu doktorju v mesto je pisal in mu naznanil s toplimi besedami svojo, Peterčkovo in materino hvaležnost.

Naslednjega dne so pa šli v cerkev sv. Vida in so tam opravili svojo Bogu obljubljeno pobožnost.

Ta cerkev jim je ostala tudi v prihodnje mila in često so zahajali v njo.

V šolo sta Konopaska takoj začela hoditi. Francek se je odlikoval v vseh predmetih, pa tudi Peterček se je držal dobro.

Ker nista mogla več izdelovati metel, metlic, cokelj in pa šlap, sta pa druge reči delala. Francek je razne reči izrezoval, Peterček jih je pa barval. Raca na vodi, kako sta bila spretna! Ponarejala sta, kjer sta kakšno soho videla. Jezusa Kristusa na križu, Mater božjo in svetnike sta izrezovala tako okusno in lepo, da je celo visoka gospoda njiju izdelke kupovala.

In jemali so ozir na njiju talent. Francka so dali v rezbarsko, Peterčka v slikarsko šolo. Oba sta vztrajala v svojem poklicu in se izvežbala, kakor gre.

Pozneje sta se podala med svet. Bila sta na Dunaju in v Monakovem, Francek pa nekaj časa tudi v Rimu.

Zdaj je imeniten kipar. Peterček je pa slikar. Sicer se ni povzpел do tiste stopinje dovršenosti kakor njegov brat, ali v svojem znanju je vendarle mojster. Okrasuje cerkve in gradove, hiše in druge stavbe. Slika podobe, barva stene in strope. Pa jako dobro se mu godi.

Mati še živi pri sinovih. Šla je k njima, ko je bil gospod Zeman umrl, čeprav bi bila lahko do smrti ostala tam, kjer je bila. Raduje se dosihdob sinovske ljubezni. Ravnata pa sinova ž njo kakor z otrokom.

Objemata in poljubujeta staro ženico. Nazivata jo zlato mamico. Nosita jo po sobi spošтовaje in poviševaje jo.

Letni dar s Poljskega je že zdavna prešel na Konopaskovo mater. Rada bi se bila sinova zahvalila zanj, ali gospa Kohanovska jima je pisala, naj pomagata ž njim revnim prijateljem in znancem, ako ga sama ne potrebujeta. Jako hvaležna sta ji za to. Tudi sta že bila pri njej na Poljskem in sta izvršila tam za njene gradove mnogo lepih okraskov. Kadar se pa mudi v Toplicah, prihajata vselej za njo. Pa sama se je tudi že oglasila pri njiju v Pragi in ima ju zares rada. Njene milodare daje mati stricu Bojanu in branjevki Beneševi.

Beneševka pa še vedno prinaša hrano v mesto, ostaja pri Konopaskovki nekaj dni in odnaša domov mnogo denarja. Noge so ji pa že odpovedale. Najrajše sedi in moli v cerkvi.

Stric vojak je pa še zmeraj zdravih nog. Sleherno leto priroma k sv. Janezu Nepomucenu in se obilo obdarovan vrača. Ž njim vred pa hodi tudi sosed Nevažil. Še celo žid Abraham in voznik Havelka jih obiskujeta, kadarkoli sta v Pragi.

Z doktorjem Hvatalom si pa Konopaskovi mnogo dopisujejo, in profesor Koren jim je tudi ostal prijatelj in rad živi v njih družbi.

Vohuna pa ni več. Imeli so ga do zadnjega. Voziček imata pa Konopaskova še zmeraj in včasih vozita za kratek čas metle in metlice — v spomin, da sta bila metlarja.

Bog ju blagoslavlja. Dela imata dosti. Franckove sohe dičijo oltarje, cerkve in pokopališča. Tudi na očetov in na gospoda Zemana grob sta postavila spomenika. In ne le na Češkem, ampak tudi preko mej slovi ime Konopaskov. A še več velja njiju poštenost kakor umetnost. Srečna sta že na tem svetu, kakor sta si zaslužila — na materi.

Nad jazbeca.

(Konec.)

Uedaj dvigne gospodar vile in začne komajslušno dajati povelja. Kakor hitro kdo izvé, kam se mu je postaviti, odide takoj na določeno mesto. Naposled oprostí gospodar še psa neljube in prisiljene pokorščine: odveže mu vrstico in ga izpusti na njivo, sam pa se vstopi na kraj, ki se mu zdi pač najbolj pripraven.

V trenutku se začuje v koruzi lajanje in grčanje; kajti pes in jazbec sta si že po naravi sovražnika. Vendar se progasti sivec ne zmeni mnogo za pasje opomine; a ko mu pride nadležna stvarca le preblizu, začne godrnjati in se odpravi — nič hudega sluteč — na pot. Toda s tem je podpisana njegova smrtna obsodba. Psu se vedno bolj mudi h gospodarju, da